

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

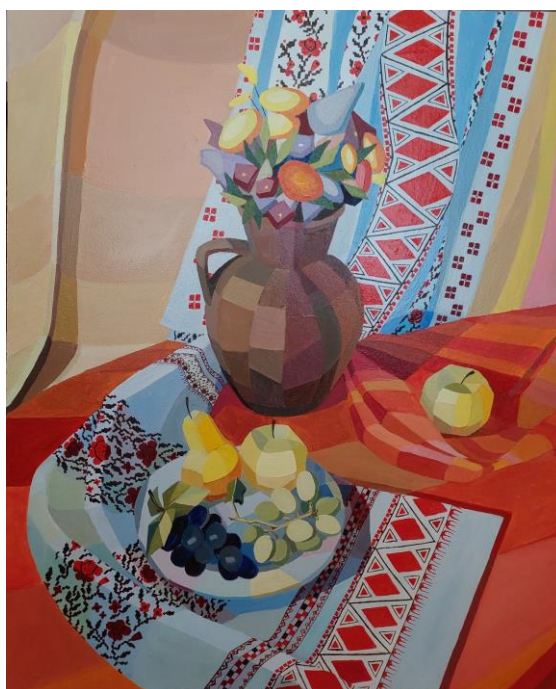
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Художньо-графічний факультет
Кафедра образотворчого мистецтва

О. О. Котова, О. В. Малік

СТВОРЕННЯ КОМПОЗИЦІЇ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ НА ТЕМУ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА»

Методичні рекомендації

до навчальної дисципліни

«Композиція в декоративному натюрморті»

для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)

Одеса – 2023

УДК: 7.049.6(072)

К 73

Друкується за рішенням вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 13 від 25 травня 2023 р.

Методичні рекомендації розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, протокол № 13 від 8 травня 2023 р.

Укладачі: **Котова О. О.**, кандидат мистецтвознавства, доцент

кафедри образотворчого мистецтва

Малік А. В., старший викладач кафедри образотворчого мистецтва.

Рецензенти:

Порожнякова Н. Є., кандидат мистецтвознавства, викладач-методист
Комунального закладу «Одеський художній коледж імені М.Б. Грекова»

Носенко А. І., кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва

Методичні рекомендації «Створення композиції декоративного натюрморту на тему «Українські свята» до 1 змістового модуля вибіркової дисципліни «Композиція в декоративному натюрморті» мають на меті показати актуальність завдання, можливості та методику роботи над декоративним натюрмортом, роз'яснити прийоми та засоби, які можна застосовувати в композиції натюрморту. Методичні рекомендації призначені для самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво), а також для викладачів художніх ЗВО, загальноосвітніх і спеціалізованих художніх шкіл.

Відповідальний за випуск:

завідувач кафедри образотворчого мистецтва ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» кандидат мистецтвознавства, доцент, **Носенко А. І.**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1. МЕТА, ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «КОМПОЗИЦІЯ В ДЕКОРАТИВНОМУ НАТЮРМОРТІ»	6
Розділ 2. ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ ТА КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИЙОМИ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ.....	9
Розділ 3. ПОЕТАПНЕ ВИКОНАННЯ КОМПОЗИЦІЇ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ НА ТЕМУ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА» В ТЕХНІЦІ ОЛІЙНОГО ЖИВОПИСУ.....	13
ПИТАННЯ ДЛЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	27
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28
Додаток А. ФОТО ПОСТАНОВОК ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ НА ТЕМУ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА».....	32
Додаток Б. ПРИКЛАДИ КОМПОЗИЦІЙ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ СТУДЕНТІВ ХГФ.....	35
Додаток В. ЗРАЗКИ ТВОРІВ У ЖАНРІ НАТЮРМОРТУ МАЙСТРІВ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА.....	39
Додаток Г. ЗРАЗКИ ТВОРІВ У ЖАНРІ НАТЮРМОРТУ МАЙСТРІВ СВІТОВОГО МИСТЕЦТВА.....	46

ВСТУП

Створення композиції декоративного натюрморту на тему «Українські свята» є змістовним модулем робочої програми навчальної дисципліни «Композиція в декоративному натюрморті» для здобувачів 2 року навчання спеціальності 014 Середня освіта (Образотвореч мистецтво).

Навчальна мета створення композиції декоративного натюрморту – розвинути аналітичне мислення, вміння стилізувати природні форми, навчитися створенню композиції натюрморту в декоративному стилі. Виховна мета – виховання ціннісного ставлення до світу у його різноманітності. Розвивальна мета створення декоративного натюрморту – розвиток творчих здібностей студентів за допомогою засобів художньої виразності декоративного мистецтва, враховуючи особливості техніки виконання. Виховна мета – вміти милуватись мистецтвом, бачити прекрасне та вміти перевести це у художню мову.

В декоративному натюрморті велику роль грає здібність автора творчо трансформувати дійсність, знайти виразність кожного об'єкту і привнести своє власне бачення. Головним принципом створення декоративного натюрморту є трансформація тримірного простру у двомірний, реальної просторової глибини на простір площинний, умовний. Також можливе застосування декількох планів для розташування в межах малої глибини.

В композиції декоративного натюрморту митцю підвладно довільно розставити світлові і колірні акценти для глибшого розкриття образу, довільно вибрати широку колірну палітру, або звузити її до основних кольорів; змістити палітру в холодну, або теплу сторону спектру, визначити її світлоту. Важливіше у результаті відобразити своє бачення, власне світовідчужання і передати його глядачеві.

А з позиції художника-педагога дуже важливо на наочних прикладах показати учням, що живопис не є пряме і сліпе копіювання дійсності.

Композиція декоративного натюрморту створюється на основі образного мислення, уваги, спостережливості, вміння живописними засобами відтворювати натуру, передавати її конструктивні, пластичні, матеріальні, просторові і тонально-колористичні якості. Не треба копіювати природу, але треба відчутти її красу і звільнити від випадковостей.

Естетичне виховання – необхідна складова частина виховання та формування гармонійно розвиненої людини. Мистецтво є концентрованим виразом прекрасного в житті. Художнє пізнання дійсності поряд з науковим є важливим засобом відображення дійсності, елементом суспільно-естетичного виховання людей. Художнє відображення життя в творчості відбувається за законами мистецтва. Тому найважливішою справою є познайомити студентів із ціми законами, розвинути смак, навчити самостійно творити й викладати в різних закладах України та світу.

Розділ 1.

**МЕТА, ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«КОМПОЗИЦІЯ В ДЕКОРАТИВНОМУ НАТЮРМОРТІ»**

Метою викладання навчальної дисципліни «Композиція в декоративному натюрморті» є формування композиційного мислення, оволодіння професійними художніми прийомами зображення, розвиток і збагачення образного сприйняття навколишнього світу, передача образів дійсності за допомогою трансформації художньої форми.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- оволодіння законами, прийомами і способами створення композиції;
- надбання навичок та вмінь в роботі над практичними завданнями, осмислення мови станкової картини, її особливостей і умовностей;
- формування вміння цілеспрямовано сприймати предметне і просторове оточення, розвивати функціональні можливості органів почуттів: уміння розрізняти і характеризувати форму, просторове положення предметів;
- сприйняття єдності змістового та формального рішення образу;
- розвиток образного сприйняття та логічного мислення.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Здобувач вищої освіти знає:

- основи композиційної граматики, композиційних властивостей і засобів (єдність, співрозмірність, супідрядність, динамічний і статичний стани, ритм, симетрія й асиметрія, контраст і нюанс, масштаб і пропорції тощо),
- основи кольорознавства,

- послідовність роботи над композицією натюрморту,
- порядок компоновки, взаємозв'язок елементів композиції,
- залежність композиційного рішення від формату картинної площини.

уміє:

- формувати емоційно-змістовий задум композиції;
- свідомо ставитись до вибору елементів композиції, які «працюють» на образ;
- використовувати символізм художньої мови, основні композиційні прийоми організації картинної площини;
- послідовно вирішувати етапи створення композиції;
- асоціативно мислити;
- втілити задум художніми засобами, які представляють собою структурно-пластичний комплекс завдань композиції;
- бачити багатство кольору в навколишньому світі, формувати художньо-естетичне ставлення до навколишньої дійсності, потреби насолоджуватися красою природи та творами мистецтва;
- уміти передавати виразність кольору в творах, пов'язаних із відображенням явищ навколишньої дійсності, уміти використати колір за законами колірної гармонії.

У низці завдань, що їх пропонує програма з композиції декоративного натюрморту для здобувачів вищої освіти художньо-графічних факультетів, завдання «Композиція декоративного натюрморту на тему «українських свят»» присутні на другому курсі навчання. Формування професійних умінь відбувається у системі практичного навчання з визначенням цілей курсу та задач кожного етапу роботи.

Програма навчальної дисципліни

«Композиція в декоративному натюрморті»

Змістовий модуль 1. Створення композиції декоративного натюрморту на тему «Українські свята»

Теоретичні відомості. Особливості стилістичного рішення натюрморту в історії образотворчого мистецтва. Основні принципи побудови формальної композиції декоративного натюрморту в різних варіантах формату. Етапи роботи над композицією.

Тема 1: Поетапна робота по пошуку виразного композиційного рішення натюрморту: від задуму до ескізу композиції

Завдання 1.1: створення замальовок натюрморту (на тему одного з українських свят: «Трійця», «Спас», «Різдво» чи «Весілля» тощо) з натури у майстерні, дослідження особливостей побудови простору за умови вибору різних ракурсів, лінійні і тональні композиційні пошуки у різних форматах; вибір найкращого пластичного рішення;

Завдання 1.2: пошук виразного кольорового рішення натюрморту, визначення оптимального формату, стилізація натюрморту.

Формат: замальовки на папері А5, А4, етюди 15x20, 20x20, 20x30 тощо.

Матеріали: папір, олівець, акварель, гуаш; картон, полотно, олія.

Тема 2: Створення композиції декоративного натюрморту

Завдання: на основі пластичних замальовок та колористичних пошуків (розробок, етюдів) створити композицію натюрморту у визначеному форматі у техніці олійного живопису або вибіркової техніці.

Формат у кожного індивідуально: 50x60, 50x50, 60x70, 40x60, 60x80.

Матеріали: полотно, олія або вибіркова техніка.

Розділ 2.

**ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ ТА КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИЙОМИ
ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ**

Методологія композиції спирається на методологічні основи естетики і філософії. До важливих **методологічних принципів** теорії композиції належать мімесис (від грецького *mimesis* - наслідування, імітація), стилізація, структуралізм, символізм, функціоналізм та інші. Мімесис є основним принципом творчої діяльності античного та стародавнього світу.

Стилізація – це композиційний принцип, який пронзує архітектоніку та структуру форм, що використовувалась за доби середньовіччя; розповсюдження набула протягом останнього часу (модернізм, постмодернізм). Стилізація предметів, їх форми, тону, кольору є одним із головних завдань декоративного натюрморту. Проте спростити форму не значить збіднити її, а тільки опустити малозначущі деталі, виявити виразні якості предметів.

Декоративний натюрморт – стилізований неживий світ речей, об'єднаних у декоративну композицію, явище відносно нове, воно з'явилося наприкінці XIX - початку XX століття, в період розквіту найрізноманітніших напрямків модернізму, що проголошували свободу та індивідуальний погляд на світ: постімпресіонізм (П. Сезанн, В. Ван Гог), кубізм (П. Пікассо), фовізм (А. Матісс) тощо. Це був час художніх експериментів з формою, кольором та простором, різноманітними фактурами.

В декоративному мистецтві **художні прийоми** є різноманітними та специфічними для окремого виду мистецтва. Важливу роль грають декор чи орнамент, або його деталі, виразність природної фактури матеріалів та особливостей композиції, пластичної форми, пластичних обсягів і колірних плям, організація лінійних ритмів, інтенсивність звучання кольору,

виразність і фактура кольорового мазка тощо. Декоративність є одним із головних художніх засобів творчості в декоративно-прикладному мистецтві. Вона властива і творам образотворчого мистецтва, як монументально-декоративним, так і станковим.

Структурність – поняття, яке проникає у мистецтвознавство, естетику та філософію мистецтва на початку ХХ ст., походить від загальнонаукового терміну «структура» та визначає наявність тісних зв'язків між елементами певної системи. Внутрішні структурні зв'язки забезпечують цілісність твору, а зовнішні – поєднують основну структурну ідею з деталями, або забезпечують серійність, ансамблевість, тримаючи зв'язок із іншими ознаками стилів попередніх епох.

Єдність і цілісність – важлива ознака композиції. В композиції все підпорядковано єдиній творчій ідеї, меті. Ця єдність виражається в сюжетно-образному рішенні твору, і у гармонійному поєднанні форм. Система композиційних закономірностей має ієрархію, що містить загально-художні композиційні закони, які відображають об'єктивні закономірності реальної дійсності.

Композиційні прийоми застосовують локально в окремих видах мистецтв та підкреслюють особистісні творчі можливості. Засоби виразності застосовують у залежності до художньо-образної ідеї твору і стилістики мистецької мови, майстерності автора.

До **композиційних законів** відносяться: закон традиції, закон цілісності, закон тектоніки, закон масштабу, закон пропорційності, закон контрасту. У декоративному натюрморті головну роль відіграє здатність художника творчо інтерпретувати дійсність, знаходити виразність, пластику окремого об'єкта та вносити своє ставлення. Процес художньої інтерпретації або декоративного узагальнення зображених предметів за допомогою

умовних прийомів деформації форми, колірних відносин або об'єму носить назву стилізація.

Відхід від натури може бути значний. Всі предмети, вази з квітами, фрукти можна вирішати як геометричні форми, стилізовано, або зберегти природні абриси. В декоративному натюрморті будь-який предмет можна переробити в бік підкреслення його характерних рис. Стилiзацію предметів можна вести по шляху спрощення форм, або за рахунок ускладнення форми та збагачення її орнаментом. Якщо написати натюрморт в обмеженій палітрі, при виконанні важливо дотримати контраст тональний, побудований на ритмічному чергуванні ліній та плям. Композицію натюрмарту треба врівноважити. Проте рівновага не означає симетричне розташування предметів, а їх рівне тональне співвідношення. Обов'язковою умовцю творчої стилізації є індивідуальний характер, де авторське бачення взаємодіє з творчою трансформацією явищ і об'єктів навколишнього середовища, а результатом є відображення їх з елементами новизни. У стилізації натюрмарту важливим є не тільки умовність, що притаманна взагалі декоративному мистецтву, але й переконлива компоновка елементів зображення у єдину композицію. Колір, фактура, лінія – все повинно бути підпорядковане єдиному задуму. Для створення декоративного натюрмарту потрібні знання закономірностей побудови композиційної. Всі виразні, образотворчі засоби у декоративному натюрмарті (як то колір, лінія, фактура) повинні працювати на рішення єдиної композиційної ідеї.

Розглянемо ті **принципи виразності**, на яких доцільно створити декоративний натюрмарт:

1. **Посилення декоративного звучання кольору.** В декоративному натюрмарті прийнятно використання кольорів відкритих з відсутністю складного кольорового середовища. Або, навпаки, обмеження колірної гами. Також можна зблизити колірні тони чи колірні та світлові відносини,

насиченості, колірний тон, або загострення колірних контрастів, введення декоративного контуру, плям.

2. **Акцентування на головному об'єкті натюрморту** досягається за рахунок загострення пластики, для підпорядкованості йому інших елементів композиції.

3. **Організація орнаментальної середи.** Орнамент є засобом створення декоративних ефектів. Його можна ввести в натюрморт, як виразний елемент, і стати основою ритмічної структури декоративного натюрморту. Створення натюрморту засноване на пріоритеті головного елементу, навколо якого вибудована композиція, що об'єднує всі компоненти.

Для створення **декоративного натюрморту** можна застосувати такі варіанти:

- **килимове рішення**, де орнаментована площина натюрморту наближена до площинного рішення простору, усі частини натюрморту переплітаються у декоративний візерунок;

- **вітражне рішення**, де є локальні кольорові плями та чорний або кольоровий контур. Надзвичайно є важливою роль силуету та характеру плям, пластики контуру;

- **фактурне рішення**, де є виявлення фактур, матеріалів на папері за допомогою різноманітних засобів нанесення шару фарби. Важливо врахувати пропорції й кількість плям фактурних [25].

Аналіз формальних засобів створення живописної або графічної структури декоративного натюрморту дає змогу оцінити значення й можливості кожного окремого варіанту.

Розділ 4.

**ПОЕТАПНЕ ВИКОНАННЯ КОМПОЗИЦІЇ ДЕКОРАТИВНОГО
НАТЮРМОРТУ В ТЕХНІЦІ ОЛІЙНОГО ЖИВОПISУ****Розробка сюжету та пошуки композиції**

Починаючи роботу над даною темою, перш за все, потрібно було визначитися з сюжетом кожного з трьох натюрмортів. Звернувшись до етнографії України, було визначено зі святами, які б хотілось зобразити у натюрмортах. Далі почалася робота над зібранням фонду для кожного із натюрмортів, відповідно до вибраних свят. І лише коли зібрався достатній фонд натюрмортів, було почато роботу над композицією.

Композиція – це форма існування твору як органічного цілого, так і процес формування твору і розкриття теми. Бачити, знати та уміти - ці три рівні пізнання світу: від спостереження до узагальнення, а потім до практики [20, с. 8]. Робота над композицією невід’ємна від сприйняття природи і починається з розвитку здібностей бачити природу цілісно, художньо, тобто композиційно. Уміння відчувати і помічати зерно композиції є розуміння її в найширшому плані. Сказане безпосередньо відноситься і до практичної сторони, починаючи із задуму постановки. Натюрморт придумується, складається, компонується спеціально для того, щоб бути зображеним. При цьому він може мати достатньо життєво подібний вигляд.

Розробка композиції тематичних натюрмортів :

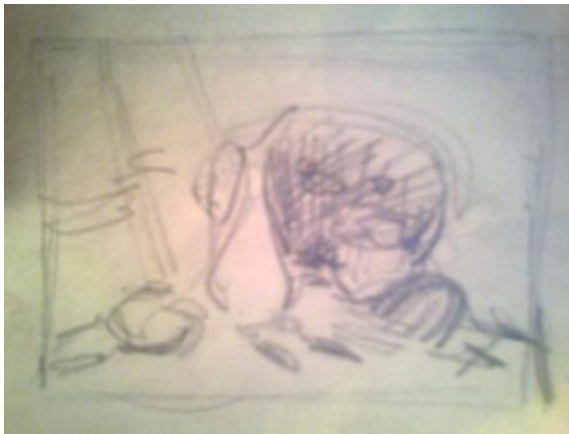
1. Ідея і форма. Вираження теми через сюжет. Композиційна зав'язка. Точка зору, ракурс, горизонт, віддалення.
2. Визначення головного і другорядного. Композиційний центр. Визначення формату її розміру, масштабність і ритм.

3. Перспективно-просторова побудова. Рівновага, симетрія, статика, динаміка, контрасти, нюанси. Лінійна і повітряна перспективи.

4. Колорит, освітлення, малюнок, тон, техніка.

5. Підпорядкування всіх композиційних закономірностей змісту твору.

Проїлюструємо створення натюрмортів на тему «Українські свята» на прикладі творів студентки ХГФ Катерини Недялкової (науковий керівник Котова О.О.). Роботу було розпочато з ескізів сюжетної композиції, а саме з сюжетних пошуків, визначення формату, розміру, матеріалу, масштабу.

З кожним малюнком було зкореговано композицію, змінюючи та вдосконалюючи її. Було добавлено та змінено предмети, визначено формат, матеріал, масштаб. Композиція має бути не лише в основі початку роботи, але і надалі коректуватися і удосконалюватися.

Надалі працювали паралельно не тільки з композицією, а й з кольором: Важливу роль в створенні цілісної композиції натюрморту грає доведення колірної рішення в роботі до колористичної єдності, яка є вищою якістю живопису.

Взявши аркуш паперу і відобразивши на ньому натюрморт, продовжилося опрацювання кольором. В якості підготовчого матеріалу було обрано акварель. Після того, як колірна гамма визначилася, стало необхідним перенести цей ескіз на більший формат. Це дасть можливість детальніше пошукати колірні відтінки.

Надалі робота велась на більшому форматі, і вже з використанням гуаші, бо вона по своїй характеристиці набагато ближче до масла.

Коли більш-менш визначилися з композицією, було поставлено натюрморти та продовжена робота над ними вже з натури, постійно вдосконалюючи.

Вирішення колористичного стану у натюрмортах

Раніше ми вже розглянули поняття колориту. Нагадаємо, що колорит має бути осмислений і пов'язаний як з формою, так і зі змістом твору, його задумом. Враження величі може бути досягнуте двома протилежними засобами. Один зводить колір майже до однієї світлотіні. Інший дає фарбам яскраве та інтенсивне звучання, але в обох випадках основним принципом залишається простота. Хоча можна і визнати, що вишукана гармонія колориту, поступовий перехід одних тонів в інші значить для ока теж, що вишукані гармонії в музиці для слуху. Колорит, на відміну від змісту, діє не усвідомлено, але завжди сильно.

Так як в нас святкові натюрморти, тому хотілось виконати їх у святковому національному колориті. Для цього було використані чисті, яскраві, інколи навіть символічні кольори. За допомогою кольору було здійснено намагання передати дух свят – пісень, святкових жартів та тостів.

Характеристика предметів зображених у натюрмортах

Величезна різноманітність світу речей нескінченно розширює змістовні можливості натюрморту. Натюрморт – це перш за все предмети, які організовані тематично, зв'язані змістом і несуть в собі певну ідею. Їх можна розділити на дві великі групи: природні предмети (квіти, плоди, риба, дичина тощо) і речі, зроблені руками людини. Особливості природних об'єктів натюрморту – їх недовговічність. Як правило, вони відносяться до природного світу. Вирвані з природного середовища, вони приречені на швидку гибель: квіти в'януть та плоди загнивають. Тому одна з функцій цього жанру – додати незмінність мінливому, закріпити нестійку красу, зробити тлінне вічним.

У даних натюрмортах використано глечики, ложки, рушники з вишивкою, піднос тощо. Усі предмети підібрані у зв'язку з темою натюрморт на тему «Українські свята».

Вибір тем для натюрмортів, присвячених святам

Українська культура багата своїми досягненнями. Останнім часом набуває широкої світової аудиторії українське малярство. В Парижі та Берліні в 2023 році було проведено величезні виставки українського мистецтва: авангарда, соцреалізму та сучасного мистецтва. Ми звернулися до етнографії українського народу з метою привернути увагу до історії українських свят та обрядів.

Натюрморт – це не просто гарне та композиційне зображення предметів, а це – історія чийогось життя, певного моменту. Натюрморт може яскраво та виразно розповісти про митця, його звички та вподобання. У різні епохи зображення натюрмортів абсолютно різне. Так як хотілось привернути увагу ще й до українських звичаїв, було вирішено поєднати ці дві теми.

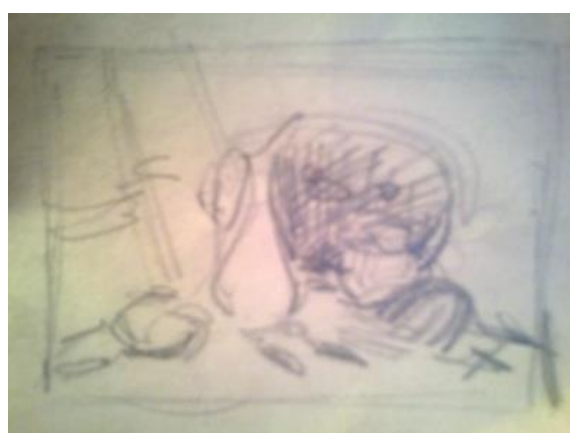
Українському натюрморту притаманна сила живописного темпераменту, національний колорит та любов до життя. Він створює справжній гімн природі, її розкішним і щедрим дарам.

Свято весілля

Починаючи роботу над даним натюрмортом, ми звернулися до історії українського святкування весілля. Звичайно це дуже емоційно насичене свято, з великою кількістю символів та звичаїв. Тому вибрати предмети для даного натюрморту було досить важко. Та все ж таки ми зупинилися на визначеній групі предметів.

Коли натюрморт був поставлений, почався композиційний пошук на невеличких форматах. Вирішення питання з форматом натюрморту.

Від чорно-білих замальовок поступово перейшли до кольорових ескізів. Потрібно було приділити цьому особливе значення, тому як натюрморт в нас має бути у святковому колориті.

Надалі від картону ми перейшли до виконання натюрморту на полотні. На початку був зроблений малюнок вугіллям по першому натюрморту. Потім в деяких місцях він був підмальований пензлем. Спираючись на природу вирішували задачу остаточної компоновки предметів. Далі слідувала наступна стадія роботи на полотні «підмальовування», тональна – колірна розкладка по вибраному ескізу. Така послідовність виконання твору продиктована тим, що робота вестиметься багат шаровим засобом в декілька сеансів, прописуючи кілька разів.

Подальша робота велась шляхом накладення дуже тонких шарів фарб. Після того, як підмальовок просох, продовжили роботу над тоном і кольором. в процесі роботи було вирішано змінити форму глечика.

Найосновнішим і складним з етапів роботи над станковим твором – є його завершення, підпорядкування часткового загальній ідеї твору, узагальнення, розставлення акцентів, придання роботі завершеності.

Свято Спасу

Починаючи роботу над другим натюрмортом було бажання звернутися до православного літнього свята. Зупинили свій вибір на святі Преображення або Яблучного Спасу. В цей день в церкві святять груші, яблука, мед, обжинкові вінки, або хомут колосся, жита й пшениці. В ці дні доречно провести свято врожаю.

Робота починалася як і в першому натюрморті, від визначення предметів. Так як на даний час хомут колосся не вдалося знайти, ми його замінили зібранням польових квітів, а для насичення колориту додали калину та рушники.

Надалі почалася робота над ескізами. Необхідно відмітити, що первинні ескізи і закінчені живописні роботи не ототожнюються один з одним. Щоб прийти до певного підсумку, зазвичай переробляється багато матеріалу, нарисів, ескізів. Важливим моментом було написати натюрморт творчо.

Від неї ми приступили до роботи на полотні, де вже остаточно визначилися з композицією, та форматом. Вся робота велась в тій же послідовності, що і в першому натюрморті. Робота на полотні – підмальовування – тональна – колірна розкладка по вибраному ескізу.

В процесі роботи над натюрмортом постійно уточнювали загальну тональність плями. І в цьому тональність – одне з найважливіших зіставних.

Після цього можна працювати над кольором. Все повинно виявляти основний задум. Визначити загальний колірний заміс і відтінки найдених великих колірних плям. Далі опрацьовували всі деталі, моделювали форму предметів.

Свято Святого Петра (до збору жита та пшениці)

Починаючи роботу над третім натюрмортом, при виборі теми, вирішили зупинитися над Святом Святого Петра.

Головними атрибутами цього свята є жито, пшениця, хліб. Так як жита на даний момент знайти не довелося, ми замінили його такими символами (єднальними атрибутами), як – сито та хліб. Звичайно ніяка випічка хліба в народному побуті не обходилася без рушника.

Зпочтку зробили композиції пошуки лінійні та колористичні.

Потім почали працювати на полотні. Підмальовування робилося олійними фарбами, швидко сохнучими, розрідженими розчинниками, але не олією. Нанесені дуже тонким шаром масляні фарби не вимагають довгого часу для висихання, щоб затримуватимувати наступну прописку.

У натюрморті присутня велика кількість орнаменту, який слід писати в декілька шарів, щоб вийшов ефект об'ємності.

На завершальному етапі ведеться ретельне опрацювання форми предмета з виявленням світлотіньових відтінків, матеріальних якостей всіх елементів. Проробляючи окремі предмети або деталі, не треба доводити їх до повної завершеності відразу, треба весь час вести порівняння їх, як між собою, так і з натурою, стежачи за тональними відношеннями. Іншими словами, не можна забувати про малювання від цілого до частин і від частин до цілого. Встановлення цілісності зображення: узагальнення другорядних деталей і предметів на задньому плані, конкретизація предметів переднього плану – ось чим характеризується останній етап роботи над натюрмортом.

Своєрідність жанру натюрморт – у його великих образотворчих можливостях. Через матеріальну сутність конкретних предметів художник може в образній формі відбити власні аспекти життя, смаки, соціальне становище людей, важливі події, іноді цілу епоху. Через цілеспрямований відбір об'єктів зображення, їх трактування, митець в натюрморті висловлює своє ставлення, відповідає дійсності, розкриває свої почуття, звертається до світу неживих речей, виділяючи їх із всієї більшості навколишнього світу.

Було задумано створити серія робіт – натюрмортів на теми «Весілля», «Свято Святого Петра» (до збору жита та пшениці), «Спас», які б відповідали певному емоційному настрою, а також віднести їх до визначених свят. Тому в роботах було використано чисті, максимально насичені кольори. При постановці натюрмортів було звернено до символіки даних свят, щоб підкреслити тематику натюрмортів. Кожна нація, кожен народ має свої звичаї, що вироблялися протягом багатьох століть і освячені віками. А натюрморт - це не тільки предмети, а й розмова про оточуюче життя людини, про його духовний світ, справи та час, в якому він живе.

ПИТАННЯ ДЛЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ:

1. Що таке натюрморт?
2. Що таке декоративний натюрморт?
3. Що таке композиція?
4. Які основні засоби виразності в композиції декоративного натюрморту?
5. Назвіть основні композиційні прийоми, що застосовують в декоративному натюрморті?
6. Які варіанти рішення можна застосувати для створення декоративного натюрморту?
7. Коли декоративний натюрморт з'явився історично?
8. Назвіть основні етапи виконання композиції декоративного натюрморту.
9. Назвіть прізвища видатних мистецтвознавців, які внесли вагомий внесок в загальну історію та теорію композиції.
10. Назвіть видатних українських митців, відомих своїм внеском у натюрмортному жанрі.
11. Назвіть видатних майстрів світового мистецтва, відомих творами, що можна віднести до декоративного натюрморту.
12. Визначте стилістичні особливості свого декоративного натюрморту.
13. Яку техніку доречно застосувати для створення декоративного натюрморту?
14. Охарактеризувати засоби формування емоційно-сислового задуму композиції.
15. Розкрийте структурно-пластичний бік декоративної композиції.
16. Охарактеризувати технологію олійного живопису, особливості роботи над етюдами та замальовками та довготривалою композицією пейзажу.
17. Які українські свята Ви знаєте? Яке б свято в якості теми Ви обрали для створення декоративного натюрморту?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Основна література:

1. Антонович Є. А., Захарук-Чугай Р. В., Станкевич М. С. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1992. 271 с.
2. Величко Ю.В. Український живопис. К.: Мистецтво, 1989. 191 с.
3. Гургула І.Я. Народне мистецтво західних областей України. К., 1966. 214 с.
4. Дідик Н. Я. Основи композиції: навч. альбом-посібник. Ужгород: Мистецька лінія, 2009.
5. Жердицкий В. Живопись. Техника и технология. Харьков: «Колорит», 2006. 352 с.
6. Історія української та зарубіжної культури: Навч.посіб. / Б.І. Білик, Ю. А. Горбань та ін.; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К.: Вища шк.; Знання, 2000. 326 с.
7. Кара-Васильєва Т. Українська вишивка. К.: Мистецтво, 1993. 142 с.
8. Культура і побут населення України. К.: Либідь, 1991. 346 с.
9. Культура українського народу: Навч. посібник / В. М. Русанівський, Г. Д. Верес, М. В. Гончаренко та ін. К.: Либідь, 1994. 144 с.
10. Микола Глуценко: Альбом. К.: МКМУ, 1996. 123 с.
11. Мистецтво України ХХ століття: Каталог. К.: Асоціація артгалерей України, «НІГМА», 1998. 352 с.
12. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2008. 216 с.
13. Тарасенко А. А. Порталы мифа. Изобразительное искусство Одессы второй половины ХХ – начала ХХІ века. Одесса: 2014. 272 с.
14. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції: навч. Посібник. Київ: Каравела, 2008.
15. Українське народознавство. За заг. ред. Павлюка. Львів: Фенікс, 1994. 384 с.

16. Український живопис XIX – початку XX ст. з колекції Національного художнього музею [альбом / авт. проекту А. Мельник; авт. ст., упорядкув.: О. Жбанкова]. Хмельницький: Галерея; Київ: Артанія Нова, 2005. 270 с.: іл. Режим доступу: <http://namu.kiev.ua/ua/print.html?printid=68>

17. Яковлєв М.І. Композиція + геометрія. Київ: Каравела, 2007.

18. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення: навч. Посібник Тернопіль: Підручники і посібники, 2009.

19. Museo Morandi: Catalogo generale. Bologna: Grafis Edizioni. 1996. 455 p.

Допоміжна література:

20. Алпатов М. Композиція в живопису. URL: <https://www.livelib/book/kompozitsiya-v-zhivopisi-mihail-alpatov> (дата звернення: 10.05.2023).

21. Арнхейм Р. Мистецтво та візуальне сприйняття. URL: <http://www.ktm-hdak.org.ua/doc/Ariheym> (дата звернення: 10.05.2023).

22. Басанець Л. В. Застосування техніки рисунка для виконання практичних завдань з рисунку натюрморту. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Теорія та практика малюнку» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти 1 року навчання спеціальність 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Одеса. ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2017. 25 с.

23. Бушина Т. Декоративно-прикладне мистецтво Радянської України. К.: Мистецтво, 1986. 454 с.

24. Волков М. М. Композиція в живопису. URL: <https://www.icon-art.info/bibliogr> (дата звернення: 10.05.2023).

25. Жилка І. С., Руднев С. М. Методичні вказівки до практичних занять з навчальної дисципліни «Рисунок, живопис, скульптура» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Архітектура та містобудування» спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» денної форми навчання. Частина 5. Декоративне рішення

натюрморту на обмежену кількість кольорів. [Електронне видання] / Жилка І. С., Гуменюк І. С., Подолець П. М., Руднєв С. М., Байцар-Артеменко О. В. Рівне : НУВГП, 2020. 23 с.

26. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики: навч. посіб. 2-вид. перероб. І допов. К.: Вища шк., 2002. 190 с.: іл.

27. Котова О. О. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів першого року навчання з навчальної (художньо-творчої) практики (плєнер) за змістовим модулем «Композиція пейзажу (на основі натурних етюдів і замальовок)». Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2018.

28. Печенюк Т. Кольорознавство. К.: Грані-Т, 2010. 192 с.

29. Приймич Л. Ю. Основи композиції: Методичний посібник (для спеціальностей «Образотворче мистецтво», «Декоративно-прикладне мистецтво»). Ужгород: Гражда, 2012. 52 с.: іл.

30. Смичковська О. М. Ахроматична композиція. Частина 1. Основні закони та правила створення композиції. Методичні рекомендації до дисципліни «Теорія та практика живопису» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти 1 року навчання ОС «бакалавр» спеціальності спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2017. 23 с.

31. Серпионова Э. Н. Путевой блокнот. Советы молодому художнику. Одесса, ВМВ, 2009. 164 с.

Інформаційні ресурси

32. Одеська національна наукова бібліотека <http://odnb.odessa.ua/>

33. Бібліотека ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» <https://library.pdpu.edu.ua/>

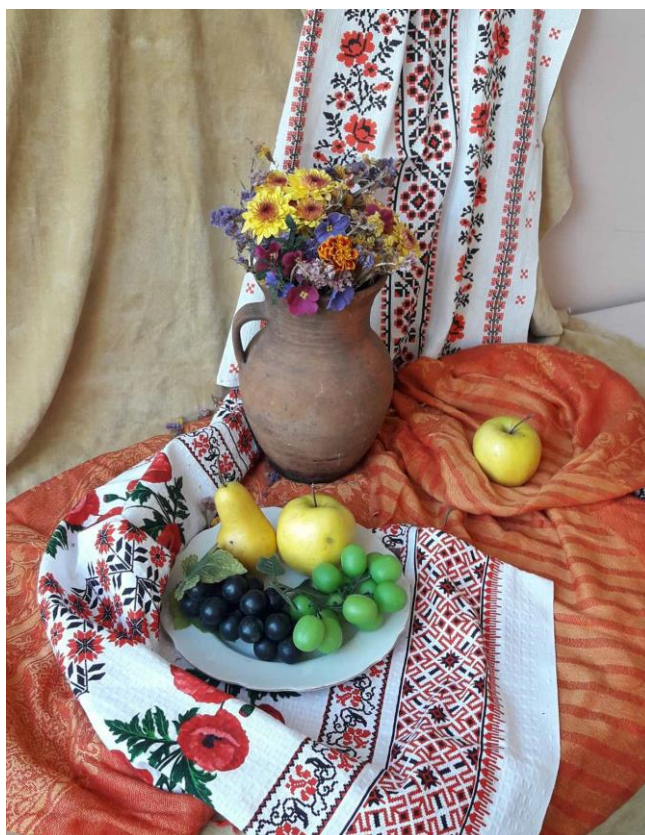
34. Бібліотека ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» / перелік фахових періодичних видань відкритого доступу в розділі корисні ресурси бібліотеки Університету Ушинського <https://library.pdpu.edu.ua/index.php/resursi/internet-resursi>

35. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>

36. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
<https://nlu.org.ua/>

37. Бібліотека Верховної Ради України
<http://lib.rada.gov.ua/static/about/wellcome.html>

38. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека
<http://www.lib.rv.ua/>

Додаток А**ФОТО ПОСТАНОВКИ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ НА
ТЕМУ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА»**

**ФОТО ПОСТАНОВКИ НАТЮРМОРТУ НА ТЕМУ
«УКРАЇНСЬКІ СВЯТА»**

Додаток В

ПРИКЛАДИ ДЕКОРАТИВНОГО РІШЕННЯ КОМПОЗИЦІЇ
НАТЮРМОРТУ НА ТЕМУ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА»
СТУДЕНТАМИ ХГФ 2 КУРСУ 014 ОМ

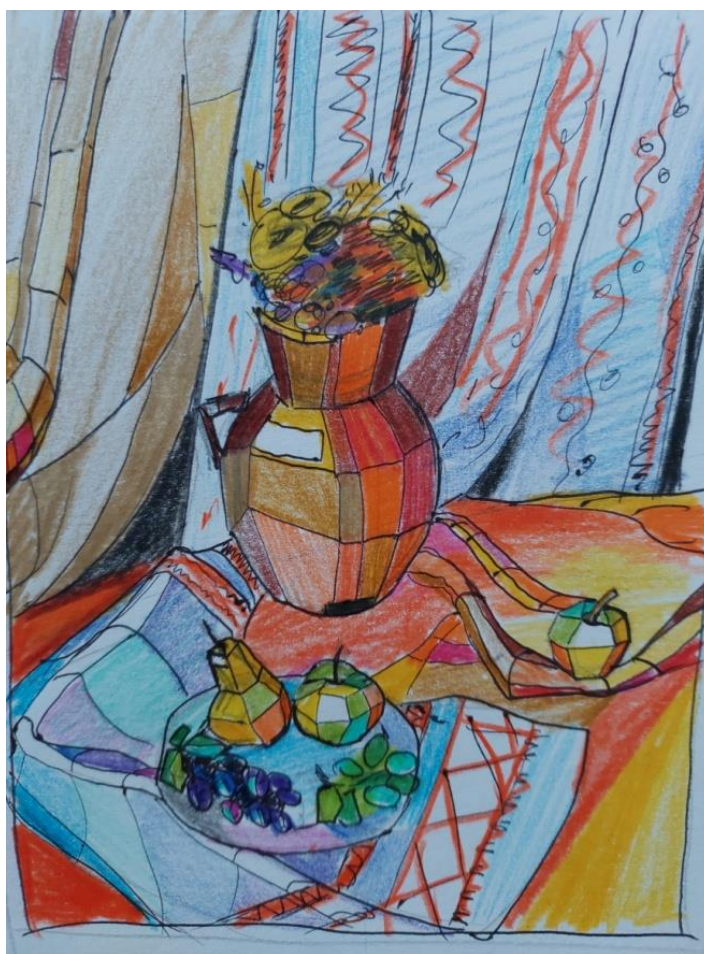

А. Кутас. Декоративний натюрморт на тему «Яблучний Спас». 2023. 60x50. П., о.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД КОМПОЗИЦІЄЮ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ НА ТЕМУ «УКРАЇНСЬКІ СВЯТА»

А. Кутас. Композиційний пошук А. Кутас. Підготовчий картон

А. Кутас. Колористичний пошук

ЕТАПИ РОБОТИ НАД КОМПОЗИЦІЄЮ НАТЮРМОРТУ

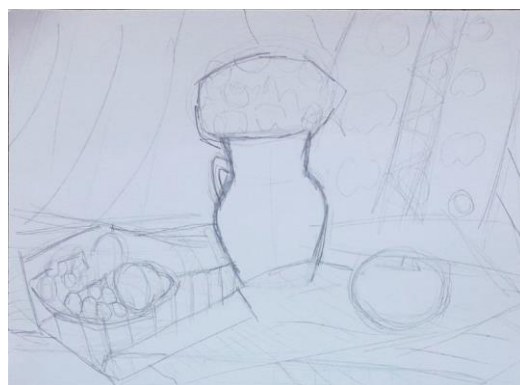
К. Соловей. Підготовчий лінійний пошук композиції

К. Соловей. Підготовчі ескізи до декоративної композиції натюрморту. 2023. 40x60. Папір, змішана техніка

К. Соловей. Свято. 2023. 60x40. Папір, змішана техніка

М. Гаврилко. Композиційні пошуки

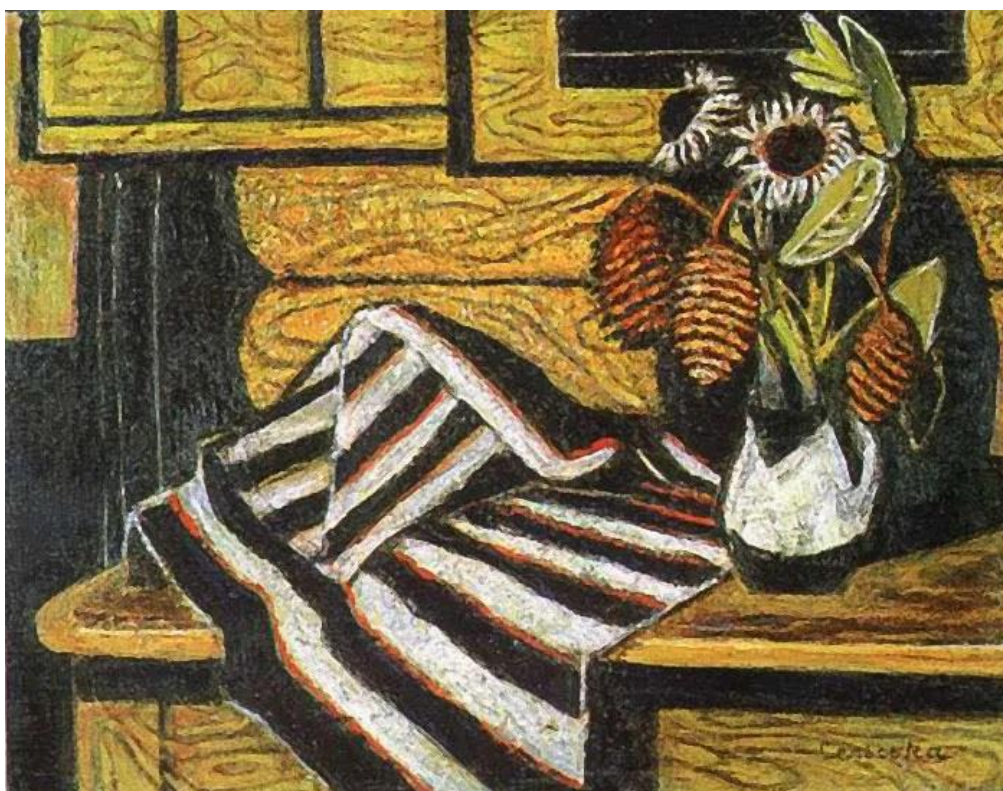

М. Гаврилко. Створення декоративного натюрморту на тему «Українські свята». 2023. 50x60. П., о.

Додаток В. ЗРАЗКИ КОМПОЗИЦІЙ НАТЮРМОРТІВ МАЙСТРІВ
УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Р. Сельський. Натюрморт з вишитою серветкою. 1970-і. 54x77.
П., о.

М. Сельська. Натюрморт. 1967. П., о.

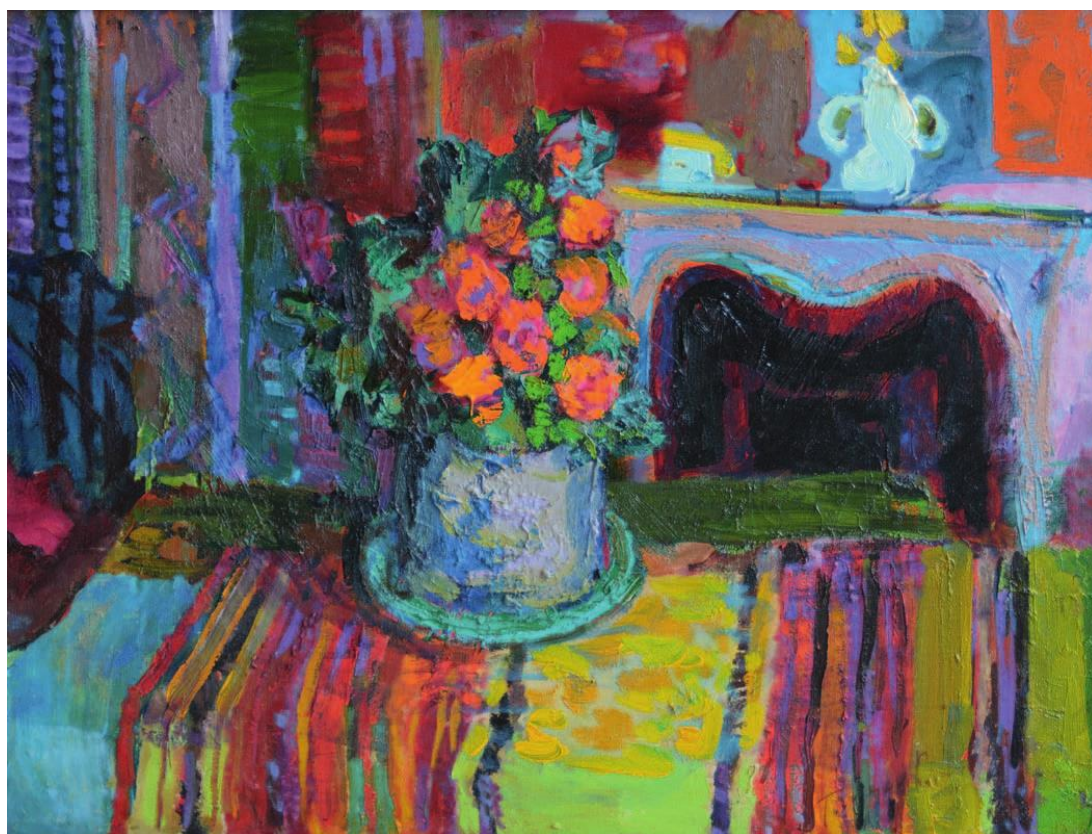
О. Поляков. Осінній натюрморт. 1980-і. П., о.

В. Патик. Натюрморт із підсвічником. 1969. П., о.

М. Глущенко. Натюрморт. 1970-і. П., о.

М. Глущенко. Натюрморт на тлі каміна. 1970-і. 60×80. П., о.

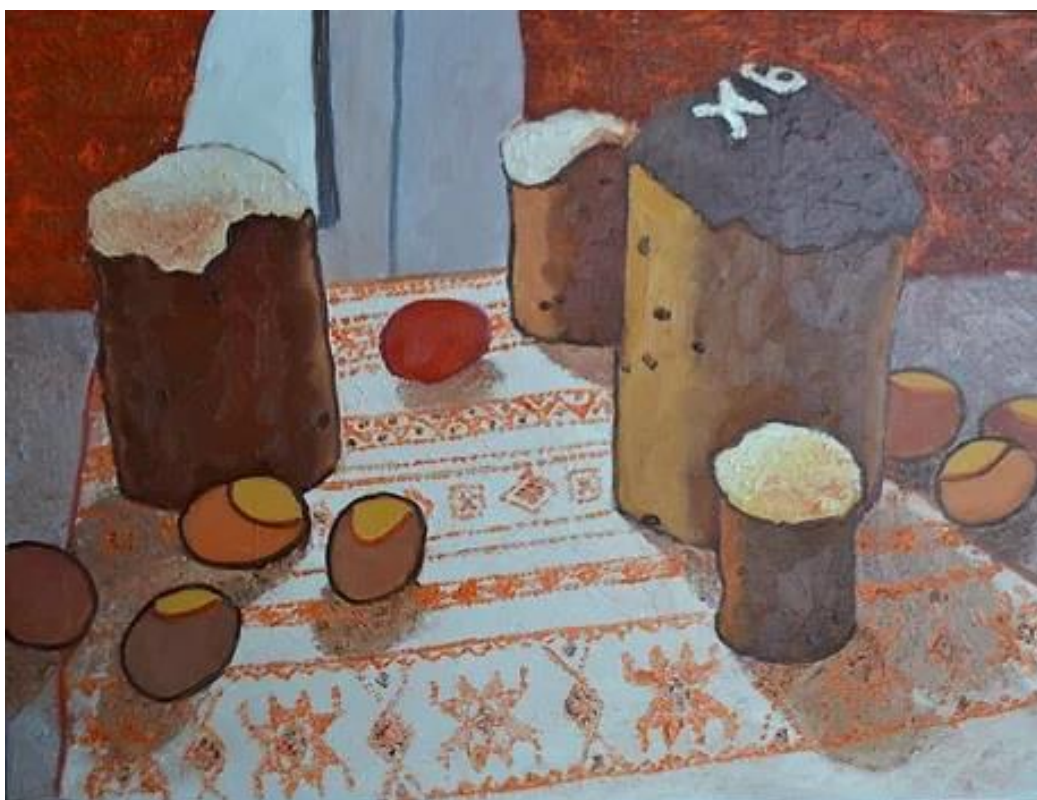
С. Гай. Натюрморт. 2011. 110x70. П., о.

С. Гай. Натюрморт. 2007. П., о.

В. Носань. Святковий натюрморт. 55x75. 2000-і. П., о.

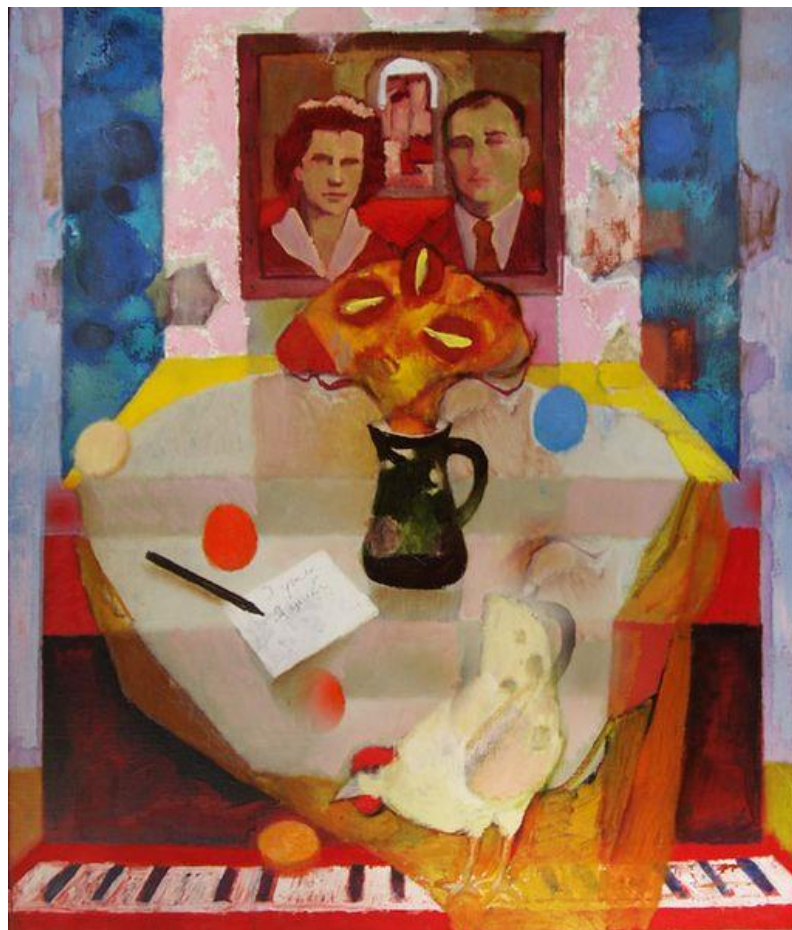
І. Кліменко. Пасха. 2017. П., о.

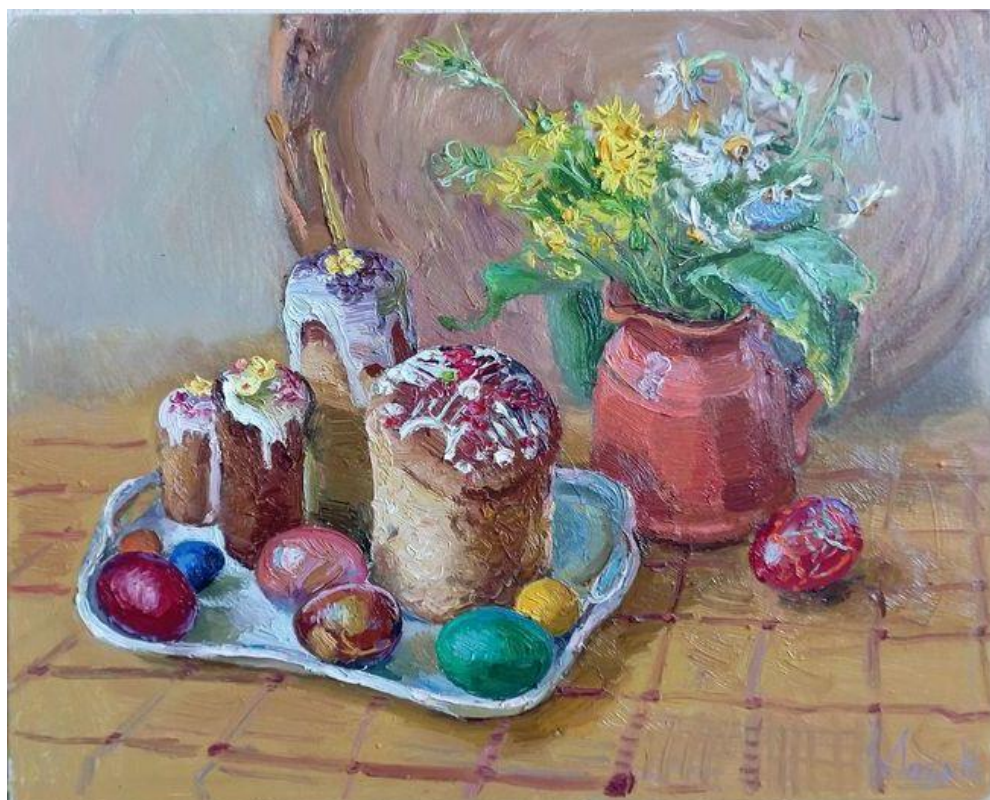
А. Носенко. Праматері. Відродження поколінь. 2023. 85x65. П., о.

О. Котова. Яблучний Спас. 2023. 70x90. П., о.

О. Малік. Сімейна п'єса. 2010. П., о.

Н. Лоза. Пасхальний натюрморт. 2023. П., о.

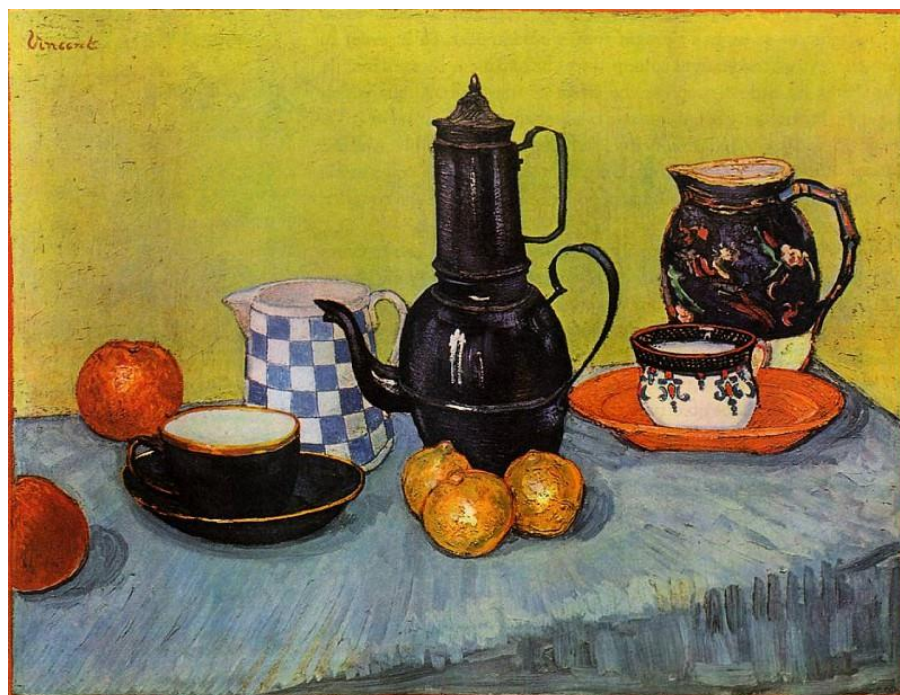
**ЗРАЗКИ ДЕКОРАТИВНОГО НАТЮРМОРТУ МАЙСТРІВ
СВІТОВОГО МИСТЕЦТВА**

П. Сезанн. Натюрморт з голубою вазою. 1890. 61x51. П., о.

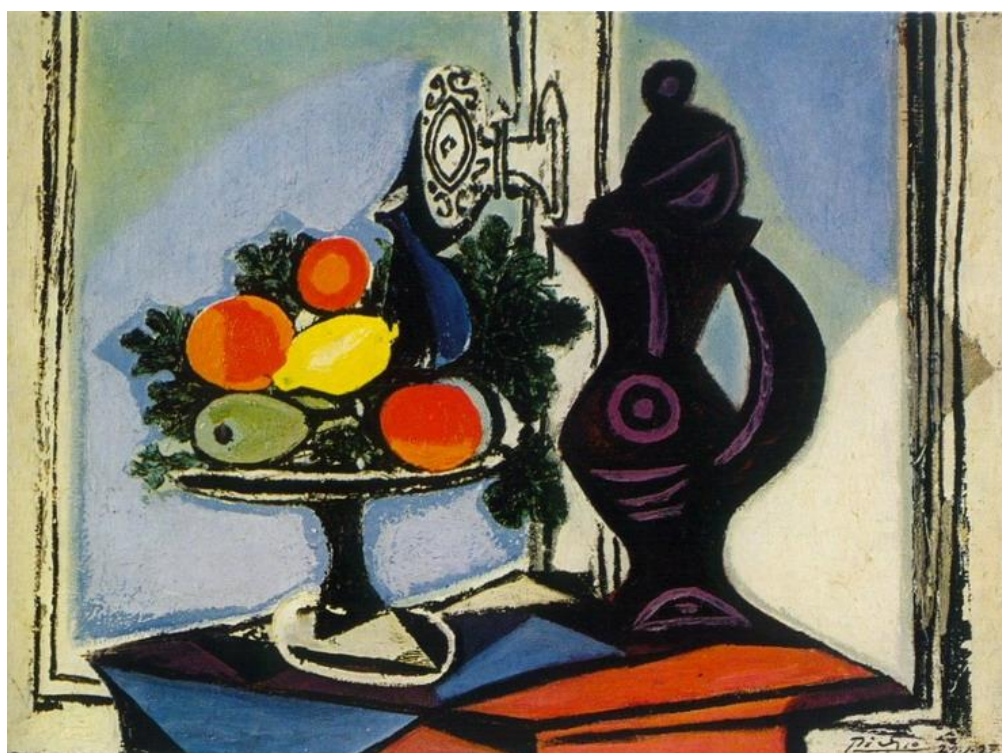
В. Ван Гог. Глечик із польовими квітами. 1988. П., о.

В. Ван Гог. Натюрморт з синім емальованим кавником, глиняним посудом і фруктами. 1988. 65x81. П., о.

П. Пікассо Натюрморт із квітами та лимонами. 1941. П., о.

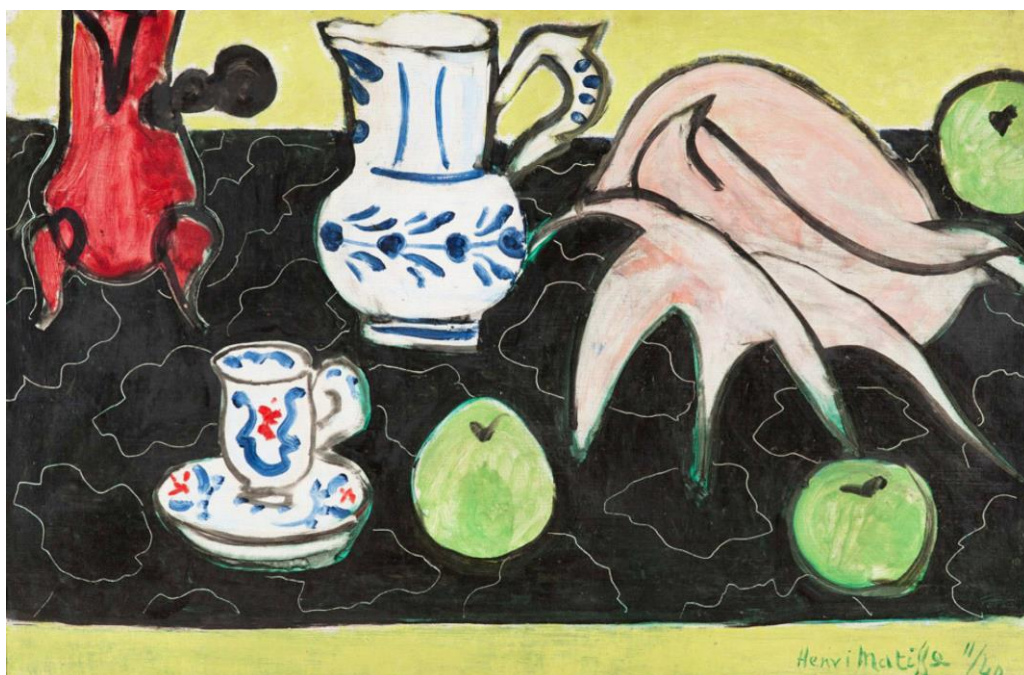
П. Пікассо. Натюрморт із глечиком. 1937. П., о.

Ж. Брак. Студія. 1949. П., о.

Ж. Брак. Натюрморт із корзиною фруктів. 1927. 53×93. П., о.

А. Матісс. Раковина на чорному мармурі. 1940. 54x81. П., о.

А. Матісс. Натюрморт з апельсинами. 1900-і. П., о.

Е. Вюйар. Натюрморт з підсвічником і розою. 1900-і. . П., о.

Е. Вюйар. букет білих анемонів. 1909. 46x56. П., о.

О.Редон. Ваза з квітами. 1910. 80х64. Папір, пастель

А. Руссо. Натюрморт з кавником і грушами. 1910. 22х30. П., о.

Дж. Моранді. Натюрморт. 1920. П., о.

Дж. Моранді. Натюрморт. 1963. П., о.